

ԵՐԻՑՈՒԿ ԴԵՂԱՅԻՆ

Ռ.Ի.Առուշանյան

Կենսաբանության աճբոլոն

Ըստ որոշ հեղինակների /1/ դեղային երիցուկը աճում է միայն Քուտ - Արաքսյան ցածրություններում: Լեռնային Արցախի բուսականության, առանձնապես դեղաբույսերի ուսումնասիրման ժամանակ հանրապետության նախալեռնային և միջին լեռնային գոտիներում բազմաթիվ երիցուկների մեջ մենք հայտնաբերել ենք դեղային երիցուկը:

Բարդաժաղկավորների ընտանիքի բույսերի տարրեր տեսականորեն, որոնք բաղկացած են խողովակաձև դեղին ծաղիկներից եզրավորված մի շարք սպիտակ լեզվակներով, անվանում են երիցուկ: Մա հաճախում է դաշտային ամենասիրելի ծաղիկներից մեկը: ԼՂՀ - ի բուսական աշխարհն իր մեջ ներառում է մեծ քանակությամբ արժեքավոր դեղաբույսեր: Ի.Ա. Դամիրովը, Լ.Ի.Պրելիակոն նշում են /1/, որ դեղատնային երիցուկը աճում է միայն Քուտ - Արաքսյան խոնավ ցածրավայրերում: Վերջին տարիներին բուսականության ուսումնասիրման ժամանակ հանրապետության նախալեռնային և միջին լեռնային գոտիներում աճող բազմաթիվ երիցուկների մեջ մենք հայտնաբերել ենք դեղատնային երիցուկը, որի բուսաբանական անունն է երիցուկ սովորական կամ դեղային - *Matricaria chamomilla*, *M. /recucita* /:

Բարդաժաղկավորների / *Compositae*, *Asteraceae* / ամբողջ ընտանիքի դեղատնային երիցուկը միայնա ոչ բարձր /15 - 60 սմ/ խոտաբույս է , ուժեղ ճյուղավորված մերկ, սնամեջ ցողունով: Արմատը իլիկաձև է: Տերևները՝ հերթադիր, նստադիր, կրկնակի - եռակի փետրաձև կտրտված, նեղ գծանման սրածայր սեգմենտներով: Ծաղկաբույլերը մեկական նստած են երկար ծաղկակաթունների վրա և կրում են սպիտակ լեզվակավոր և դեղին խողովակաձև ծաղիկներ: Լեզվակային ծաղիկները սպիտակ են, երկսեռ, հաճախ միասեռ կամ ամուլ /անպտուղ/ դեղին հիմք ատամնավոր պսակով: Ծաղկում են ամբողջ ամառը: ԼՂՀ - ում դեղտնային երիցուկն աճում է բանջարանոցներում, այգիներում, աղբոտ տնիքներում, ճանապարհների եզրերին և այլ խոնավույն տները՝ սկսած նախալեռնային գոտուց մինչև միջին լեռնային գոտու վերին սահմանը:

Արցախից դուրս հանդիպում է Ռուսաստանում, Միջին Ասիայում, Կովկասում, Ուկրաինայում, Իրանում և այլուր:

Բժշկության բնագավառում օգտագործում են ծաղկազամբյուղները, որոնք հավաքում են ծաղկման սկզբնական շրջանում: Դեղատնային երիցուկի հուսվել հավաքելու ժամանակ հնարավոր է սխալմամբ հավաքել այլ ենթատեսակների ծաղկազամբյուղներ, որոնք շատ նման են իրար, ինչպես օրինակ՝ երիցուկ աղջկա - *Pyrethrum Parthenium*, երիցուկ կարմիր - *Pyrethrum Coccineum*, երիցուկ վարդի - *Pyrethrum Roseum*, երիցուկ Դոլմատայան - *Pyrethrum Cinerariifolium* և այլն, որոնց օգտագործումը չի թույլատրվում :

Ծաղկազամբյուղները պնդ են հավաքել առանց ծաղկակաթնի: Հավաքած հուսվել չորացնում են լավ օդափոխվող պայմաններում, բաց օդում, հատուկ չորանոցներում / մինչև C -ի 40° ջերմաստիճանի պայմաններում/: Երիցուկը պարունակում է եթերային յուղեր / 0,12 - 0,5, 0,8%/, որի մեջ է մտնում խամագուլենը, որպես հիմնական կոմպոնենտ, մեծ քանակությամբ սեսպիլտերպեն, ապիին, խալին, ֆիտոստերին, սալենցիլաթթու,

ճարպաթթուներ, գլիկոզիդներ և այլն: Երիցուկի պատրաստուկները ցուցաբերում են սպազմոլիտիկ, հակաբորբոքային, լնդամուղ, անտիսեպտիկ հակաալլերգիկ, սեդատիվ և ցավազրկող ազդեցություն:

Երիցուկը համարվում է ժողովրդական դեղաբույսերից մեկը: Օգտագործում են այն թուրմի ձևով ներքին ընդունման համար, ամենատարբեր հիվանդությունների՝ մրսածության, կանացի, աղեստամոքսային հիվանդությունների ժամանակ: Որպես արտաքին միջոց, օգտագործում են դնդնախտի, բերանի խոռչը և կոկորդը ողողելու համար: Երիցուկի պատրաստուկները հանգստացնում են նյարդային համակարգը, շնչուղիների հիվանդությունների / բրոնխիտ, բրոնխիալ, աստմա, և այլն/, ինչպես նաև մաշկային այլ շատ հիվանդությունների բուժման ժամանակ:

Ամփոփում

Լեռնային Արցախի բուսականությունը ուսումնասիրելու ժամանակ, հանրապետության նախալեռնային և միջին լեռնային գոտիներում հայտնաբերել ենք դեղային երիցուկը: Դեղային երիցուկը աճում է բանջարանոցներում, աղբոտ և այլ տեղերում, նա դեռևս շատ հին ժամանակներից օգտագործվում է ժողովրդական բժշկության մեջ:

Резюме

Р.И.Арушаня

„Лекарственные растения горного Арцаха. Ромашка аптечная

В работе сообщается о том, что во время изучения растительности горного Арцаха среди многих ромашек была обнаружена ромашка аптечная. Ромашка аптечная растет в огородах сорных и других местах. Она с древних времен используется в народной медицине.

Գրականություն

1. И.А.Дамиров, Л.И.Пралико и др. Лекарственные растения Азербайджана.г.Баку,1982г.
2. А.Ф.Гамерман, И.И.Гром.Дикорастущие лекарственные растения СССР.Москва,1976г.
3. Д.Иорданов, Фитотерапия. Лечение лекарственными травами. София,1968г.